

Det rika Nova Vallis krönikespel i Nydala

– Tänk om man hade fått möjlighet att tillbringa om så bara en enda dag tillsammans med munkarna, så intressant det hade varit. Men deras tillvaro här var nog inte enkel, den bestod säkert av mycket slit och umbäranden.

Lantbrukare Paul Feurst står på kyrkbacken i

Nydala och filosoferar om det medeltida klosterlivet där i det han rättar till sin bruna kåpa. Han är klädd till munk för att ingå i krönikespelet "Det rika Nova Vallis", som med anledning av 850-årsjubileet av klostrets grundande skall uppföras i Nydala 4-5 september.

Spelet, skrivet av Rudolf Thunander, Vrigstad, repeteras nu för fullt fyra kvällar i veckan av en entusiastisk skara amatörer - lokalbefolkning och medlemmar av Apladalens musikalgrupp - under ledning av Barbro Ander, Värnamo.

Aktörerna utgörs till övervägande delen av nydalabor, bara sju är utsocknes. I många hem har det sedan försommaren dragglats repliker, händigt folk har dessutom knåpat på kostymer och tillverkat rekvisita. Krönikespelet har blivit hela bygdens angelägenhet. För så är det i byn, där ställer man solidariskt upp för varandra och gemensamma mål.

– Kanske tiden fram till de offentliga föreställningarna är det roligaste av alltihop, funderar Dagmar Karlsson, som är med i marknadsscenen. Det är intressant att tillsammans med andra bybor arbeta med ett sådant här projekt. Se gärna engagemanget som ett uttryck för den fina anda som råder här i Nydala.

Initiativet att på detta sätt uppmärksamma klostrets 850-årsjubileum togs faktiskt av nydalaborna själva. De kontaktade adjunkt Rudolf Thunander, Vrigstad, och efterlyste hans krönikespel från 1952. Då uppfördes det i syfte att samla in pengar för restaureringen av den gamla bondkyrkan.

– Jag lyckades hitta det i mina gömmor och upptäckte att det faktiskt höll än i dag, säger författaren, som också ingår i ensemblen.

Det är dock kompletterat med en scen ur ett äldre spel, skrivet av Sara-Brita Ekman och Thorsten Fogelberg, samt Barbro Anders nyskrivna om Vrigstad marknad och en del av gammelmunkens repliker.

Skildrar klosterlivet

Spelet skildrar klosterlivet bl a

larnas så jag vet när jag skall komma in.

Även hans maka Gerd är engagerad, men i en mindre roll.

Inspirerade av studiecirkeln och krönikespelet drog de till Italien och Frankrike på semestern, till bl a klostren i Clairvaux och Citeaux, där cistercienserorden grundades.

– Det var lite som att söka efter sina rötter, tycker de.

I spelet medverkar även deras barnbarn, Sara, 2,5 år, och Johan, 5, som är de yngsta av de 46 aktörerna.

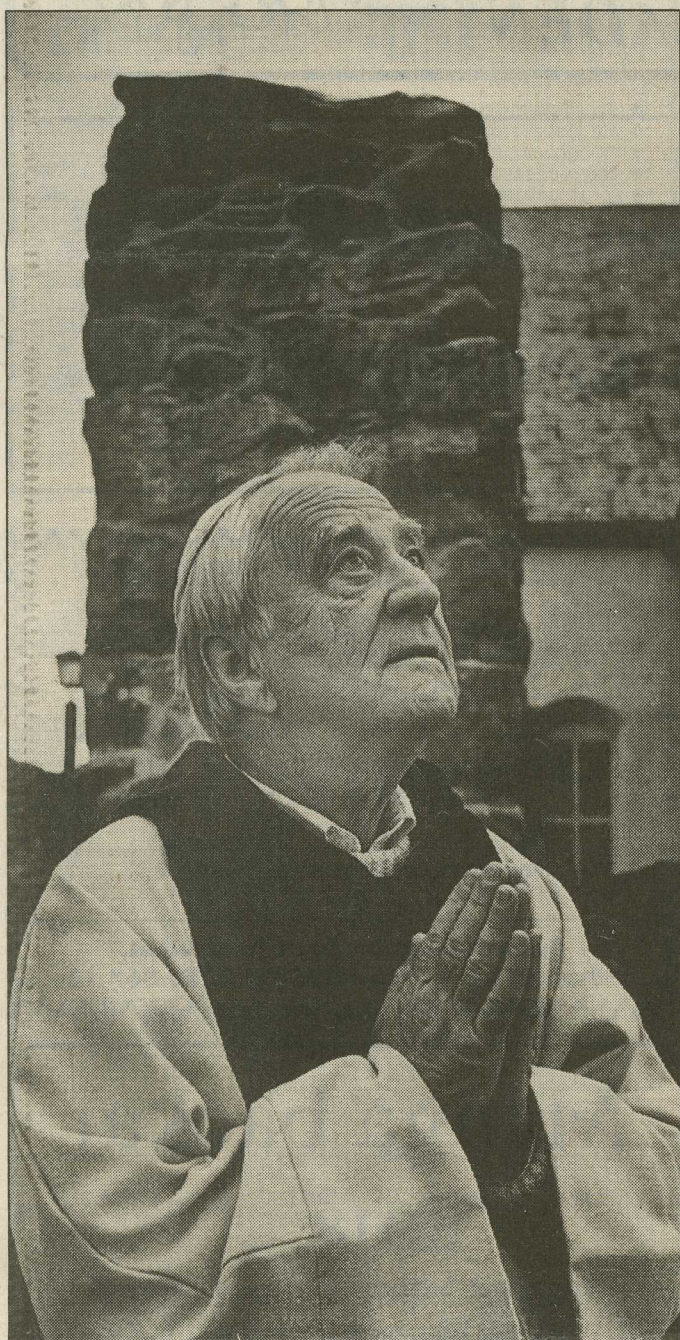
Patrik Ingelsten, Värnamo, tillhör också de yngre i gänget. Han gestaltar gammelmunken som ung, en annan ledande roll.

– Den här uppsättningen är kannon, tycker han. Och det roligaste är nog inte spelet i sig utan att umgås med folket i Nydala. Vilka härliga människor, och vilken gemenskap man har härute. Av dem har jag lärt mig jättemycket om klostret och den tiden. Det är verkligen intressant.

Kulisserna finns...

Vi träffar sällskapet en småkyllig men klar och myggrik övningskväll i klosterträdgården, där spelet skall uppföras. Ut mot vägen uppförs läktarsektionerna av skänkt virke av några frivilliga. 420 personer skall få plats. Under Barbro Anders effektiva ledning repeteras några scener, och medeltiden blir väldigt påtaglig när en grupp munkar i bruna kåpor sjungande vandrar in på planen. Några kulisser behövs inte, de gamla klostermurarna och kyrkornas fasader ger tillräckligt effektiv inramning åt det hela.

Det artar sig onekligen att bli en spännande, suggestiv och anorlunda teaterupplevelse i Nydala om några veckor. För fin uppbackning åt handlingen och aktörerna svarar dessutom 12 dansare och 15 musiker från Värnamo

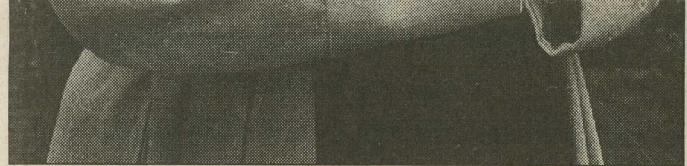

dag 21 augusti 1993

Rudolf Thunander, Vrigstad, är författare till krönikespelet. Han gör också rollen som gammelmunken.

Evald Andersson, 74, tillhör de äldsta i ensemblen. Han spelar munk och smed.

kulturskola samt kören Lingon och mjölk från Värnamo missionskyrka. Rollistan upptar för övrigt även en tupp och fem hästar.

– Ger vår herre oss god hälsa och bra väder så skall vi nog klara resten, säger Rudolf Thunander förtröstansfullt.

arbetet i skrivarreglerna och hur uppbörd och betalning av avrad (arrende) kunde gå till. En annan scen visar den dagliga samlingen i kapitelsalen, klostrets näst kyrkan viktigaste rum. Som den röda tråden i spelet går den konflikt det innebar för munkarna att leva upp till ordensreglernas krav på ett liv i fattigdom och samtidigt inneha uppgiften att förvalta klostrets ansevärd jordiska tillgångar.

Om munkarna och klostret och livet där har många nydalabor i vinter gått studiecirkel. Den samlade hela 35 deltagare och fick följaktligen dubbleras. Ur det gänget rekryterades många av de lokala aktörerna till krönikespelet. Åtskilliga är pensionärer och har aldrig förut sysslat med teater.

I det civila är de lantbrukare och hemmafruar, någon har haft åkeri, en annan är lärare... Nu är de skådespelare hela bunten.

– Det är jätteroligt, intygar Ulla-Britta Karlsson, i vardagslag kantor i församlingen, som agerar "kvinna på marknaden". Men det är mest en statistroll, skyndar hon sig att tillägga.

Desto större uppgift har kollegan i kyrkan, kyrkväktare Thomas Green, anförtröts. Han spelar abboten, en av de bärande rollerna.

– Rudolf Thunander bad mig, hans oerhört fina manus blev avgörande för att jag skulle våga anta utmaningen. Jag har mycket att lära in, metoden är att jag läser högt och lär mig inte bara mina egna repliker utan också motspe-

Text:
FLISA SVENSSON
Foto:
LENNART BOBERG

Rollen som en av munkarna inneha-

Ulla-Britta Karlsson gestaltar en kvinna på marknaden. – Det är jätteroligt, säger Ulla-Britta som till vardags jobbar som kantor i församlingen.

Ensemblen utgörs av 46 personer. Här ger regissören Barbro Ander instruktioner till en del ur gruppen.

En scen som handlar om när gårdarnas folk kommer till klostret för att lämna avrad, en sorts arrendeavgift i natura. Abboten spelas av Thomas Green.

”En gammal dröm har blivit uppfylld”

– Redan när jag för 15 år sedan första gången besökte Nydala kände jag att det skulle vara underbart att få göra någonting i den här fantastiska miljön, fastän den inte var alls lika ansad och fin som nu. Nu har drömmen gått i uppfyllelse, det är härligt.

Barbro Ander är entusiastisk regissör av krönikespelet, för första gången lotsar hon här fram en föreställning som hon inte själv skrivit manus till. Föregångarna är fem musikalerna, som hon skrivit och regisserat med skolungdomar som aktörer. Ett gigantiskt och framgångsrikt arbete som hon rönt stor uppskattning för. Ett uttryck för detta är Värnamo kommuns kulturstipendium, som hon tilldelades i fjol.

Barbro Ander är dalkulla, uppväxt i en familj där sång, musik och teater gavs stort utrymme. Följdriktigt tänkte hon sig bli skådepelare, gick Gösta Terserus teaterskola i Stockholm men råkade ta ett lärarvikariat – och tänkte om.

Hösten 1978 kom hon med familjen till Värnamo och blev vikarierande studierektor på Rörstorp och Enehagen, 1981 fick hon tjänsten som studierektor på Apladalsskolan. För fem år sedan blev hon lärare igen, nu i Fryele.

– Om jag inte varit skolledare hade jag aldrig gett mig på några musikalerna, säger hon. Men det var så att eleverna på Apladalsskolan ville ägna sig åt det på ”fria aktiviteter”, vi hade inga pengar till noter och annat, däremot tillgång till en duktig musiklärare – Olle Gustafsson. Jag invigde honom i problematiken, han lovade skriva musik om jag gjorde manus. Vi var nybörjare båda två, men det gick! Så kom förstlingsverket till, musikalen Sara.

Barbro Ander tänkte en gång själv bli skådespelerska. I stället blev hon lärare. Genom musikalerna har hon fått utlopp för sitt teaterintresse, som hon med stor inspiration också förmedlar till andra.

– Det var jobbigt, men vansinnigt roligt. Inte minst att känna entusiasmen och upptäcka ungdomarnas resurser. De behöver alls inte styras och ledas så mycket som vuxna tror, jag påstår att de kan väldigt mycket av sig själva. Det de mest behöver är uppmuntran.

Plockar fram resurserna

Som regissör säger hon sig anamma ”ryska skolans” ideer:

– Det betyder bland annat att inte leka demon. Jag har min egen bild klar över hur det bör vara, men sedan försöker jag vänta in aktörerna, ge dem tid att hitta rätt i rollen. Jag vilar i en förtröstan på att människor alltid förmår att plocka fram sina resurser när de behövs. Det brukar fungera.

Utgångsläget inför varje musikal har varit detsamma: en

grundidé och en scen, resten skapas efterhand.

– När jag börjar skriva vet jag inte hur handlingen skall sluta, stycket växer fram bit för bit. Ideer hämtas från alla håll. Olle och jag byter manus och kassetter, skriver till eller drar ifrån. Ambitionen är att alla som vill skall få vara med, rekordet var ”Cirkus”, där 70 ungdomar ville stå på scenen. Vi lyckades!

Vilken entusiasm!

Barbro Ander är full av beundran för ungdomarna:

– Det talas om att ungdomar idag är lata och likgiltiga. Här ställer alla upp med glatt humör och stor entusiasm och repeterar 250 timmar på sin fritid. Det är enastående!

Hennes eget engagemang och entusiasm är nu inte så dålig heller. Att skriva och jobba fram en musikal tar cirka 500 timmar, som lärare har hon tidigare kunnat få betalat för 60, nu finns det inte ens pengar till det...

Verksamheten ryms numera inom Värnamo kulturskola.

– Värnamo kommun är verkligen att gratulera som satsar på en sådan, det är långt ifrån alla kommuner som gjort det framsynta valet. Men tänk om det också kunde erbjudas ekonomiska resurser så vi t ex kunde resa ut till andra kommuner och visa upp vad vi håller på med, det skulle vara ett jättelyst som ungdomarna vore väl värda.

Själv tycker hon att det är en suverän känsla att se sitt eget manus ta gestalt på en scen, men den största drivfjädern är framför allt detta:

– Att uppleva förvandlingen när människor lämnar jante-lagen därhän, och får se hur människor blommar och växer när de vågar ställa sig på en scen och spela ut. Det är underbara föreställningar!

FLISA SVENSSON